

ТРАФИКЪТ НА ХОРА КАТО ОРГАНИЗИРАНА ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ

Тоше Панов

Университет „Неофит Рилски“ -Благоевград

РЕЗЮМЕ

Трафикът на хора като организирана престъпна дейност и формите, в които се проявява, привличат любопитството и научния интерес на изследователите не само защото популярно се заявяват като заплаха за социалния порядък, но и защото, бидейки неговата противоположност, крият някои истини за тъмната страна на социалната еволюция. Тези трудности обуславят предизвикателството, на фона на действащото законодателство, да се подберат и анализират съдебни и прокураторски актове, да се обобщи мнението на съдии, прокурори и адвокати и да се изследват правните въпроси, които трафикът на хора поставя пред законодателя.

Целите на проведеното изследване могат да бъдат сведени до следните: Идентифициране на проблемите, пред които е изправена съдебната практика при противодействие на явлението трафик на хора, чрез наблюдение върху дейността на основните съдилища в Македония; Получаване на ясна представа за факторите, които влияят върху тези проблеми, чрез провеждане на интервю с основните участници в процеса и обобщаване на тяхното мнение; През призмата на съдебната практика, да се определи дали законовите разпоредби, с които е уредена материята в областта на трафика на хора, трябва да претърпят определени промени; Да се определи дали наложените наказания на извършителите на престъпленията са справедливи, дори и да са в границите, предвидени в наказателния кодекс;

Методология и метод на изследването: Изследването на практическите проблеми на трафика на хора в Македония се извърши чрез провеждане на интервюта с основните участници в процеса в структурите на съдилищата, държавните прокуратури и органите на вътрешните работи в градовете Скопие и Тетово и Щип.

Закючение: Трафикът на хора като форма на организирана престъпна дейност до скоро не беше предмет на научни изследвания и законодателни решения. Трафикът на хора с глобализацията на престъпността, се превърна в транснационален феномен от изключително значение за съвременното общество, поради това борбата с трафика е трудна и малко ефективна. В свят, изграден върху императивите на правата на човека, големи обществени групи остават социално невидими, а оттам и безправни. Трафикът е преди всичко психологическа зависимост и неспособност за самоуважение, които увреждат способността на лицето да носи права, задължения и отговорност. В трафика има вина (преживяванията и чувството за нея държи жертвата в експлоатация) и наказание, но няма разбиране за отговорност. Ефективността на наказателното правосъдие по конкретни случаи на трафик на хора, са определя от способността на конкретния съдебен акт да провокира човешката идентичност на дееца и особено на жертвата. Наказанието преди всичко трябва да създава обективни предпоставки за безусловно, окончателно и трайно прекъсване на връзките на експлоатация и зависимост между тези лица.

Ключови думи: Трафикът на хора, наказателното правосъдие.

Трафикът на хора като организирана престъпна дейност и формите, в които се проявява, привличат любопитството и научния интерес на изследователите не само защото популярно се заявяват като заплаха за социалния порядък, но и защото, бидейки неговата противоположност, крият някои истини за тъмната страна на социалната еволюция. Тези трудности обуславят предизвикателството, на фона на действащото законодателство, да се подберат и анализират съдебни и прокураторски актове, да се обобщи мнението на съдии, прокурори и адвокати и да се изследват правните въпроси, които трафикът на хора поставя пред законодателя. Това е необходимо, за да се оцени ефективността и да открият

тенденциите в развитието на действащата нормативна уредба на държавата, към обективно съществуващите престъпни сдружения и тяхното функциониране при извършване на престъпни деяния за трафикиране на хора. По такъв начин може да се съдейства за усъвършенстване на наказателното законодателство. Трафикът на хора като част от транснационалната организирана престъпност е актуална тема, а има и редица причини, които показват необходимостта от такова изследване. Без познаване на причините за явлението трафик на хора и кои и какви са жертвите на трафика, не може да си представим успешното протичане на една организирана обществена дейност за намаляване, предотвратяване и премахване на тази форма на транснационална организирана престъпност срещу правата на гражданите. Вероятността за успех ще бъде по-голяма, ако се основава на резултатите от научните изследвания. Когато става дума за акцентите, свързани с важността на труда, преди всичко това се отнася до задължението на държавата за осигуряване на основните права на човека - правото на живот, правото на свобода и правото на сигурност.

Изследването обхваща динамиката на престъпността от областа на трафика на хора в Република Македония и Република България в периода от 2008 до 2013 г. според статистиката на официалните държавни органи.

Предмет, цел и задачи на изследването: Предмет на изследването са присъдите на съдилищата, становищата на теорията и на прокурорите, съдиите и адвокатите, в контекста на законите които се отнасят и регулират материята от областа на трафика на хора. Предмет на изследването е теоретичното и емпиричното проучване на престъпленията трафик на хора като част от транснационалната организирана престъпност - понятие, същност, феноменология и етиология на тези престъпления; анализ на това явление в международната и вътрешната теория, законодателство и практика; събиране на данни и тяхното обработване и анализ; сравнение и сравнително отразяване, чрез таблици; стремеж за намиране на решения за изграждане на адекватна програма за борба с трафика на хора и предприемане на подходящи и конкретни мерки и действия, които да доведат до глобално и индивидуално регулиране нивото на тази престъпност.

Във връзка с това се разглеждат: престъпността насочена срещу основните права на човека през последните години; функционирането на системата на превенция и за разкриване, ограничаване и предотвратяване на престъпленията трафик на хора от органите на Министерството на вътрешните работи, на държавната прокуратура и на съдилищата; характеристиките на личността на участниците в престъпленията срещу трафика на хора и др.

Вниманието в рамките на изследването, насочено към прилагане на нормите на престъпленията "незаконен трафик на хора" (чл. 418а от МНК) "нелегален трафик на мигранти" (член . 418б от МНК), " участие в организирана група за извършване трафик на хора и контрабанда на мигранти" (чл. 418в от МНК) и "търговия с малолетно лице" (чл. 418г МНК) .Разгледани са и са анализирани някои от проблемите, произтичащи от закона и от начина на неговото тълкуване, както и проблемите, които възникват при практическото прилагане на някои от разпоредбите в процеса на наказателното производство. Във връзка с това се разглеждат: престъпленията трафик на хора като част от транснационалната организирана престъпност от 2008-2013 година; функционирането на системата за превенция, за разкриване, ограничаване и предотвратяване на престъпленията от органите на Министерството на вътрешните работи, на държавната прокуратура и на съдилищата; характеристиките на личността на участниците в престъпленията срещу правата на хората /включително и тези от малцинствата/ и готовността на широката общественост да даде реален принос за намаляване количеството на тези престъпления.

Целите на проведеното изследване могат да бъдат сведени до следните:

- ✦ Идентифициране на проблемите, пред които е изправена съдебната практика при противодействие на явлениято трафик на хора, чрез наблюдение върху дейността на основните съдилища в Македония;
- ✦ Получаване на ясна представа за факторите, които влияят върху тези проблеми, чрез провеждане на интервю с основните участници в процеса и обобщаване на тяхното мнение;
- ✦ През призмата на съдебната практика, да се определи дали законовите разпоредби, с които е уредена материята в областта на трафика на хора, трябва да претърпят определени промени;
- ✦ Да се определи дали наложените наказания на извършителите на престъпленията са справедливи, дори и да са в границите, предвидени в наказателния кодекс;
- ✦ Да се определи дали прокурорите по време на процеса не променят обвинението от такова за престъпление трафик на хората, в обвинение за престъплението посредничество към проституция или в трафик на мигранти;
- ✦ Да се определи дали съгласието на жертвата на трафик на хора с цел за експлоатация, предвидени в чл.418а от Наказателния кодекс, се отразява върху отговорността на извършителите и дали съдилищата в такива случаи налагат по-леки наказания;
- ✦ Да се определи дали винаги се установява, че извършителят на престъплението трафик на хора е придобил имотна облага и дали, когато се установи, че е получил незаконна имотна облага, при постановяване на присъдата за извършения трафи, се налага и мярката конфискация на имуществото;
- ✦ Определяне профила на жертвата;
- ✦ Установяване дали жертвите и свидетелите са надеждно защитени;
- ✦ Дали има увеличение на броя на обвиняемите и осъдените лица за престъплението участие в организирана престъпна група и дали се дава приоритет на делата за трафик на малолетно лице и на делата за контрабанда на мигранти;
- ✦ Да се обърне внимание дали има обвинени и осъдени юридически лица, за трафик на хора;
- ✦ Да се определи дали пострадалите са лекувани като жертви на трафик или като част от престъпната верига на трафика;
- ✦ Доколко с предвиждането и налагането на наказанието може да се постигне специално-превантивната и генерално-превантивната цели на наказанието.

Методология и метод на изследването: Изследването на практическите проблеми на трафика на хора в Македония се извърши чрез провеждане на интервюта с основните участници в процеса в структурите на съдилищата, държавните прокуратури и органите на вътрешните работи в градовете Скопие и Тетово и Щип. За реализация на тези интервюта бяха изготвени въпросници със стандартизирано съдържание и съобразени към нуждите за наблюдение на многогодишни трайни явления, което е много показателно за делата на първа инстанция. По тези въпросници становища дадоха 12 съдии, 9 прокурори, 15 адвокати-защитавали обвиняеми, 15 адвокати повереници на жертви и 6 лица от МВР, или общият брой на интервюираните е 45 лица

Заклучение: Трафикът на хора като форма на организирана престъпна дейност до скоро не беше предмет на научни изследвания и законодателни решения. Трафиът на хора с глобализацията на престъпността, се превърна в транснационален феномен от изключително

значение за съвременното общество, поради това борбата с трафика е трудна и малко ефективна. В свят, изграден върху императивите на правата на човека, големи обществени групи остават социално невидими, а оттам и безправни. При такива нарушения в колективната идентичност, законите и правосъдието няма как да дават пълноценен отговор на явлението „Трафик на хора“, което по определение поразява общности, попаднали в затъмнение. Нито законодателят, нито съдебната власт могат да разпознаят с точност явлението, което обществото като цяло не вижда ясно. Поради това ефективното противодействие срещу трафика започва от усилието обществото да осигури съдържателна равнопоставеност на своите членове, тъй като в нея се намират алтернативите на престъпната експлоатация. Трафикът на хора не е просто вид престъпление. Той е вид светоглед и отношение към човека. Той създава и поддържа самостоятелна и цялосна ценностна система, независима от паралелния правен ред. В света на трафика между жертва и извършител, рядко има граница и често има парадоксални съзаклятия, отричащи напълно ценността на човека. Трафикът е преди всичко психологическа зависимост и неспособност за самоуважение, които увреждат способността на лицето да носи права, задължения и отговорност. В трафика има вина (преживяванията и чувството за нея държи жертвата в експлоатация) и наказание, но няма разбиране за отговорност. Ефективността на наказателното правосъдие по конкретни случаи на трафик на хора, са определя от способността на конкретния съдебен акт да провокира човешката идентичност на деца и особено на жертвата. Наказанието преди всичко трябва да създава обективни предпоставки за безусловно, окончателно и трайно прекъсване на връзките на експлоатация и зависимост между тези лица. Ефективно осъщественото правосъдие по тежки случаи на трафик, в които жертвата обикновено е приспособена към експлоатацията, среща радикалната негативна реакция на самата жертва. Поради това както обществото, така и самата правосъдна система трябва да изградят деференцирана критичност към посткриминалното и процесуалното поведение на пострадалото лице и да не се влияят, както при осъществяването на правосъдието, така и в оценката си за постановения акт единствено от позицията на трафикирания. Настоящата тема има за цел да проучи всички съдебни решения, които са постановени от съдилищата в Република Македония, които се отнасят за престъпленията в областта на трафика на хора и да даде една пълна картина за всички присъди в периода 2005-2010 г. Чрез проучването на така взетите решения и извършените интервюта с анкетираните съдии, прокурори, адвокати за техните становища и мнения във връзка с трафика на хора, авторът се опита да даде своето мнение и препоръки, как и по какъв начин да се намали извършването на тези престъпления. Във връзка с това се дадоха отговори на въпросите дали има нужда от промяна на отделни разпоредби на законите, които уреждат материята, дали има нужда от промяна на наказателната политика на съдилищата, за постигане на целта на специалната и генералната превенция спрямо извършителите на престъпленията и спрямо органите на вътрешните работи и другите органи, които отговарят за предотвратяване намаляване и разкриване извършването на тези престъпления.

Препоръки: Необходимо е да се преразгледа наказателната политика на съдилищата и да се препоръча прилагането на още по-ефективни процедури срещу извършителите на престъпленията трафик на хора и превеждане на мигранти, с особен преглед на политиката на наказанията, зачестилите случаи на смекчаване на присъдата и прилагане на условното осъждане; Необходимо е да се активизира сътрудничеството между компетентните институции, т.е. между прокуратурата, МВР, съдилищата, да се създаде национален механизъм за насочване и привличане на други компетентни институции. Министерството на вътрешните работи, Министерството на правосъдието, Министерството на труда социалната политика и Министерството на финансите трябва да засилят сътрудничеството си с държавните прокуратури, съдилища, центровете за социална работа и митническата администрация за по-ефективни наказателни и извъннаказателни процедури и за

предоставяне на по-качествена помощ на жертвите;Необходимо е да се използват всички средства за започване на наказателни дела в областта на трафика на хора и контрабандата на мигранти, тъй-като е очевидно, че има и юридически лица, които са възможни извършители на такива престъпления и е необходимо съответните органи да предприемат енергични мерки за откриване и преследване на съответните юридически лица.

Използвана литература:

1. Витларев Т., Калајдиев Г., М. Лабович, Т. Стојановски „Системска анализа на законската рамка и соработката меѓу надлежните институции во борбата против организираните криминали", Скопје, 2005
2. Бачанович Оливер, „Полицијата и жртвата,, Штип, 1998
3. Арнаудовски Љ. и Стојановски Т., „Трговија со луѓе- криминалитет,, Скопје, 2012
4. Камбовски Владо, „Казнено право-општ дел,, Скопје, 2004
5. Стојанов И., „Основи за определување на притвор во Македонската кривична постапка,, Годишник на факултетот за безбедност, 2000/2001
6. "Трговија со луѓе-Темис" Скопје, 2004
7. Mattar Mohamed S., „A comparative Analcsic of the Anti-Trafficking Legislation in Foreign Countries.towards a comprexensive and effective legal responce to combating trafficking ,, 25 Јуне 2003
8. Migration connected with trafficking in women and prostitution, 25 Април 2003, Report, Committee on Equal Opportunitis for Women and Man,Rapporteur:Mc Zwerver,Netherlands,SOC
9. Айдаров И. Криминологическо правосъзнание, Теоретико-методологически аспекти. С.2003.
10. Антов Н. Проблеми на изнасилването в българското наказателно право,С.2003.
11. Владимиров Р. Понятието „оръжие,, и наказателното право,1992 N2.
12. Марков Р. Престъпната дейност с участието на две или повече лица по Българското наказателно право, С.2004.
13. Пушкарова И.Организация/група против националното равенствпо по чл.162 от НК-Съвременно право,2008, N3